
Въведение в източноцърковното пеене

ЧАСТ I – КОЛИЧЕСТВЕНИ ЗНАЦИ И ЗНАЦИ ЗА ВРЕМЕТРАЕНЕ

Урок 1: Имена на тоновете и техните обозначения (ключове)

- В източноцърковната музика се прилага двоен начин за обозначаване на тоновете:
  - 1) посредством име: *ни, па, ву, га, ди, ке, зо*;
  - 2) посредством т. нар. „ключ“, посочващ тоновия род, т.е. принадлежността на тона към определен лад (гама): диатоничен, хроматичен, енхармоничен.
- Имената на тоновете са: НИ, ПА, ВУ, ГА, ДИ, КЕ, ЗО.
- Всеки тон има съответстващ „ключ“. Всяко песнопение започва с ключа на тона, от който се изгражда мелодията. Ключът носи информация за тона и гамата (т.е. какви точно ще бъдат интервалите между тоновете, които ще изпеем).
- Основната гама е т. нар. „естествена диатонична“ гама.

Естествена диатонична гама

1. Име на тона	←	Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω'	Νη'
2. Ключ	←	ϛ	π	ϛ	ϛ	Δ	χ	ζ'	υ'
		ϛ	ϛ	λϛ	ϛ	Δ	ϛ	λϛ	ϛ

Урок 2: Количествени знаци

- При невменото нотно писмо мястото на всеки тон в мелодията зависи от предходните тонове. Не можем да знаем кой тон трябва да изпеем в даден момент, ако не знаем кой е бил предходният. Нужно е да познаваме обкръжението.
- За обозначаване промяната на тона в мелодията се използват т. нар. „количествени знаци“. Те показват изменението на мелодията „нагоре“ или „надолу“ по стълбицата в брой степени.

А. КОЛИЧЕСТВЕНИ

1. равнение . . . . . = 0

2. Възходящи.

Маление . . . . . = 1

Литнатий . . . . . = 1

Бодения . . . . . = 1

Бодение . . . . . = 2

Високий . . . . . = 4

3. Низходящия

Възвръщател . . . . . = 1

Леко . . . . . = 2

Подтечение . . . . . = 2 (1 + 1)

Низки . . . . . = 4

Изменението в брой тонове се обозначава с нужния количествен знак или комбинация от такива

Урок 3: Знаци за изменение на времетраенето

- Всеки количествен знак има трайност, която се нарича време. Един количествен знак, който няма указание за трайност, се изпява за едно време.
- Трайността на изпятия тон може да се удължи или съкрати с помощта на т. нар. „знаци за времетраене“.
- Знаците за трайност се изписват под или над знака за тона, който трябва да се удължи или съкрати. Те удължават или съкращават трайността на тона по различен начин.

В. ЗА ВРЕМЕ

1. За краткост (ускоряване)

Скорение . . . . .
Двускорение . . . . .
Трискорение . . . . .

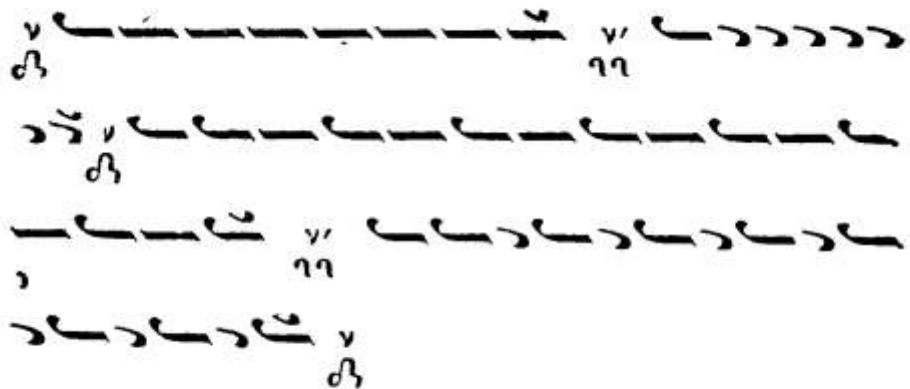
2. За удължаване

Ломение . . . . . = 1
Точка . . . . . . = 1
Забавяне . . . . . = 1

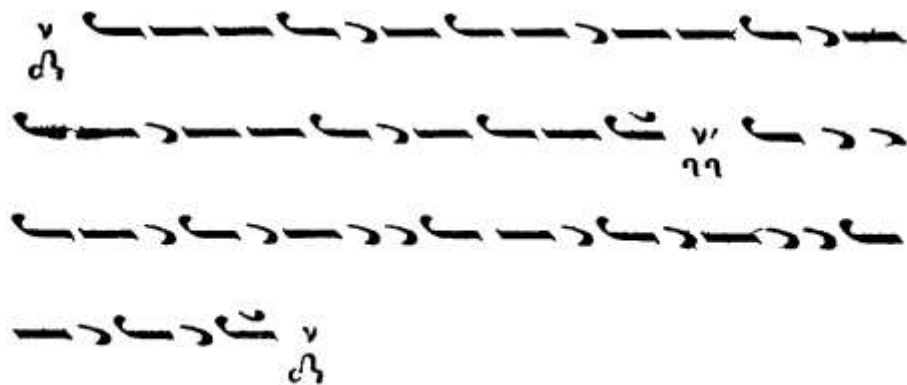
Абсолютната трайност на изпятия тон зависи от темпото на песнопението (бавно, умерено, бързо) и от съответния знак за трайност, ако има такъв

Урок 1 – 3: Методически упражнения

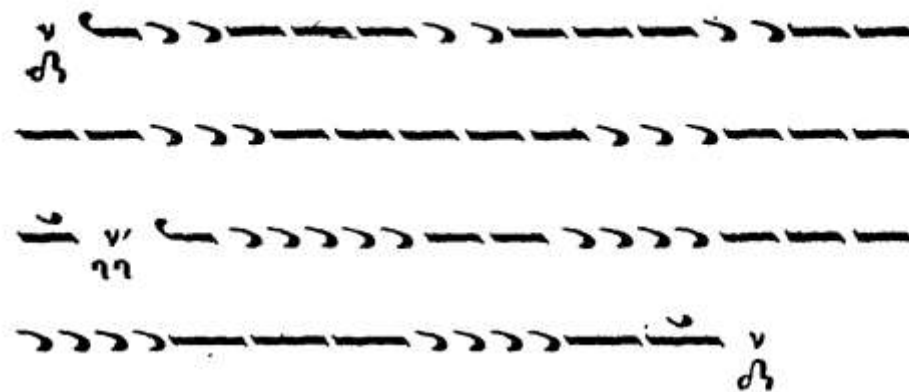
Упражнение I.

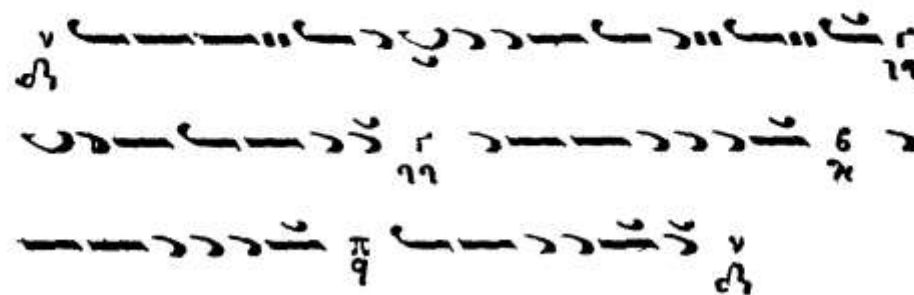
Упражнение II.

Упражнение III.

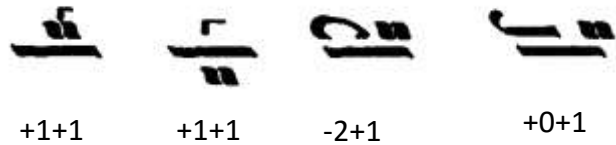

Упражнение IV.

Урок 4: Особенности на възходящите количествени знаци

- **Бодения** - повишават с 1 степен. Използват се самостоятелно, но се срещат и под или над маление. Тогава комбинацията повишава с 2 степени последователно. Ако са поставени над маление, но в комбинация с леко или равнение, се взимат предвид лекото или равнението, а малението няма сила и служи само за „подложка“.

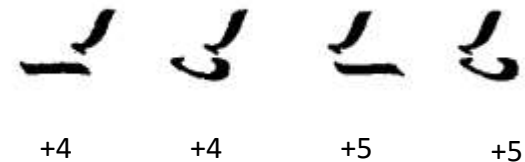

- **Бодение** - не се среща самостоятелно. В различни комбинации то може да повишава с 2 (след или под маление) или с 3 степени (над маление или литнатий).

- **Литнатий** – повишава с 1 степен. Ползва се самостоятелно или в комбинация. Независимо как е употребен, има и функцията на украсителен знак. Когато се използва (самостоятелно или в комбинация), тонът се изпява със съвсем леко възходящо раздвижване на мелодията (форшлаг).

- **Високий** – повишава с 4 степени. Не се използва самостоятелно. Когато е поставен отдясно на маление или литнатий, комбинацията повишава с 4 степени. Когато е отляво, повишава с 5 степени.

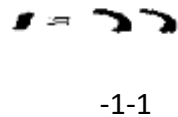

Урок 5: Особенности на низходящите количествени знаци

➤ — **Възвръщател** – понижава с 1 степен. Среца се самостоятелно и в комбинации. Когато е комбиниран с други знаци, знакът, който е поставен под него, губи силата си и служи само за „подложка“.

┌ — **Подтечение** – понижава с 2 степени последователно.

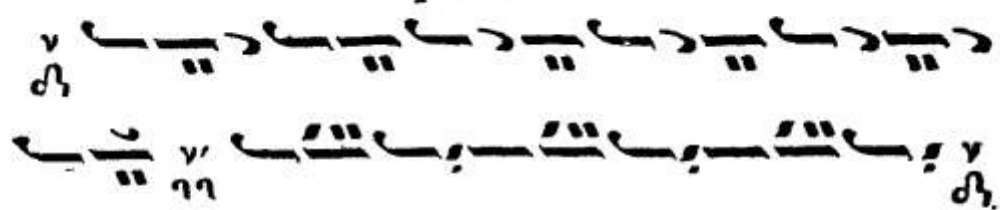
↷ — **Леко** – понижава с 2 степени. Среца се самостоятелно и в комбинации. Когато пред леко стои възвръщател, имаме налице т. нар. „скрито скорение“ – комбинацията се изпява така, сякаш на възвръщателя има поставено скорение. Тогава трайността на тона на възвръщателя и на нотата преди него се съкращават. В този случай леко понижава с 1 степен.

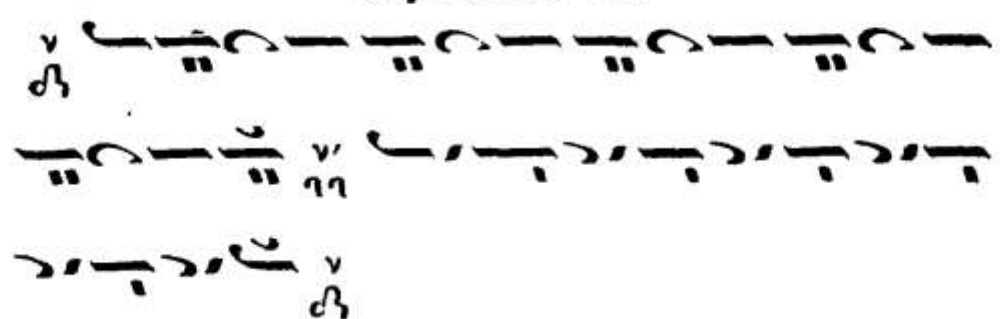
Трайност	→	½ 2	½ 2	½ ½ 2	½ ½ 2
Изм. в степени	▶	-1 -1	-1 -1	-1 -1 -1	-1 -1 -1

Урок 4 – 5: Методически упражнения

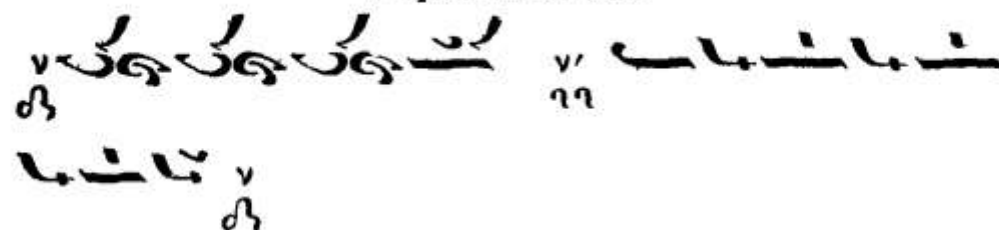
Упражнение VI.

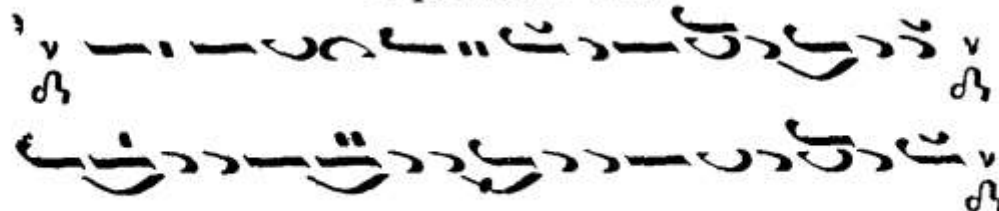
Упражнение VII.

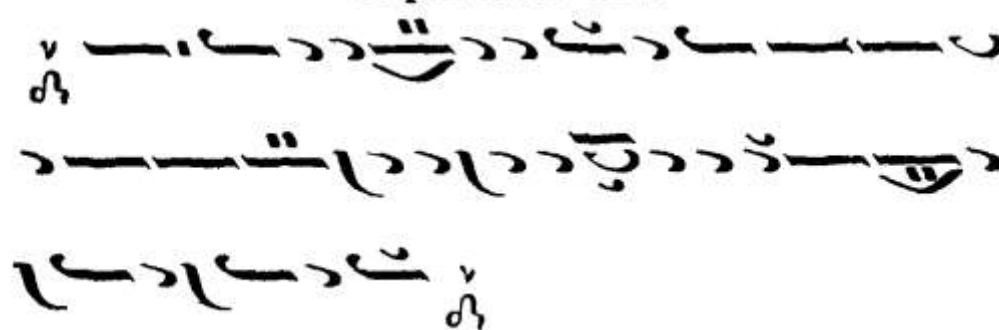
Упражнение XI

Упражнение XII.

Упражнение XIII.

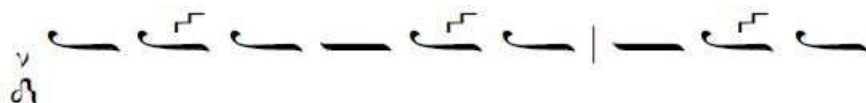

Урок 6: Особености на знаците за ускорение на времетраеното

- **Скорение** – Показва, че в 1 време ще се изпеят 2 ноти. Поставя се на 2-рата нота. Двете ноти ще съответстват на 8-ини в западната музика.

- **Двускорение** – Показва, че в 1 време ще се изпеят 3 ноти. Поставя се на 2-рата нота. Трите ноти ще съответстват на триола в западната музика.

- **Трискорение** – Показва, че в 1 време ще се изпеят 4 ноти. Поставя се на 2-рата нота. Четирите ноти ще съответстват на 16-тини в западната музика.

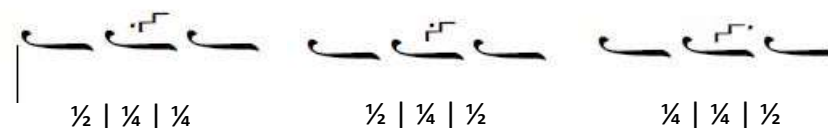

- **Точка** – Точката удвоява трайността на нотата. Върху една нота може да се поставят повече от една точки. Ако точката е 1, ще изпеем нотата за 2 времена. Ако точките са 2, - за 3 времена. Ако точките са 3, - за 4 времена.

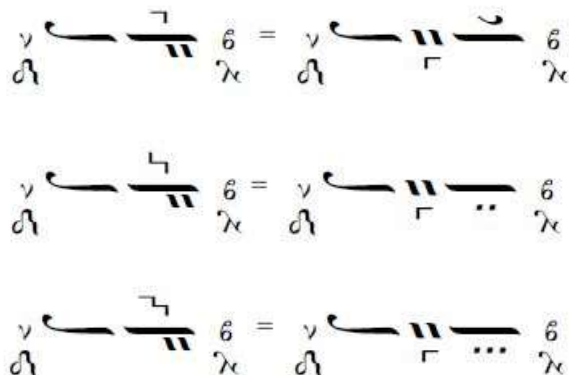
Точката може да се сложи преди или след скорение. Когато е преди скорение, първата нота трае $\frac{3}{4}$, а втората - $\frac{1}{4}$ от времето. Когато точката е след скорението, първата нота е $\frac{1}{4}$, а втората – $\frac{3}{4}$ от времето.

По същия начин точката може да се комбинира и с двускорение.

Урок 7: Особености на знаците за забавяне на времетраенето, пауза, темпо

- **Ломение** – Поставено под или над нотата, то изисква трайността да продължи 2 времена (съответства на половин нота в западната музика).
- **Забавяне** – Играе ролята едновременно на скорение за нотата преди него и на ломение – за нотата, върху която е поставен. Може да се удвои и утрои, при което нотата преди него остава все едно има скорение, а нотата, върху която е поставен ще се удължи сякаш има 2 точки (двузабавяване) или 3 точки (тризабавяване).

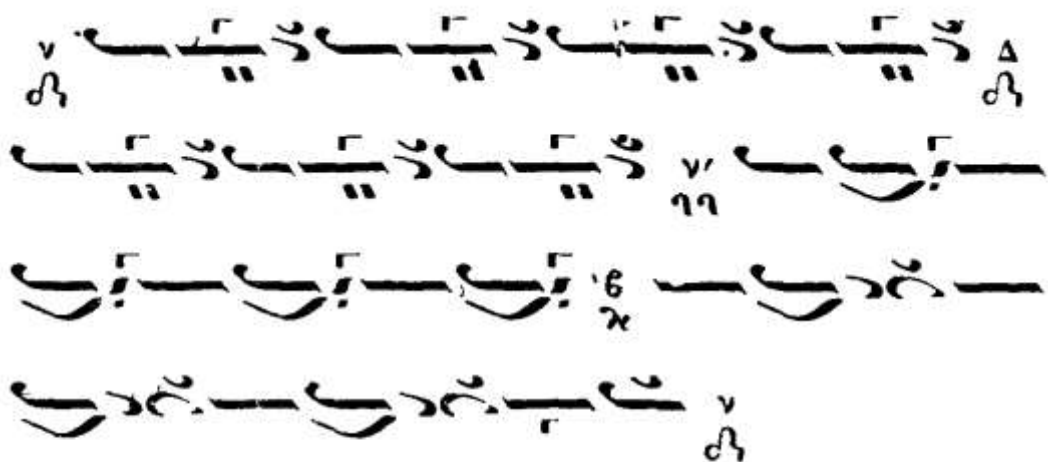
- **Пауза** – Прекъсването на мелодията се отбелязва с комбинация от тежко и точка. Срещат се 1, 2 или 3 точки, което съответно означава, че паузата ще продължи 1, 2 или 3 времена. Друг тип прекъсване се отбелязва с кръстче. То се поставя, когато трябва да се отделят 2 еднакви последователни гласни.

Темпо

- **Умерено:** умерато (делнични славословия, тропари, ирмоси)
- **Бавно:** стихирарически напеви, слави, обширни славословия
- **По-бавно:** пападически песнопения, херувимски, причастни, „сладкогласни ирмоси“
- **Бързо:** ускорено, но не припряно (стиховни стихире)
- **По-бързо:** още по-забързано, но пак ясно и изразително (припевите на „Честнейшую херувим“)
- **Речитативно:** стихове преди стихире, запеви

Урок 5 – 7: Методически упражнения

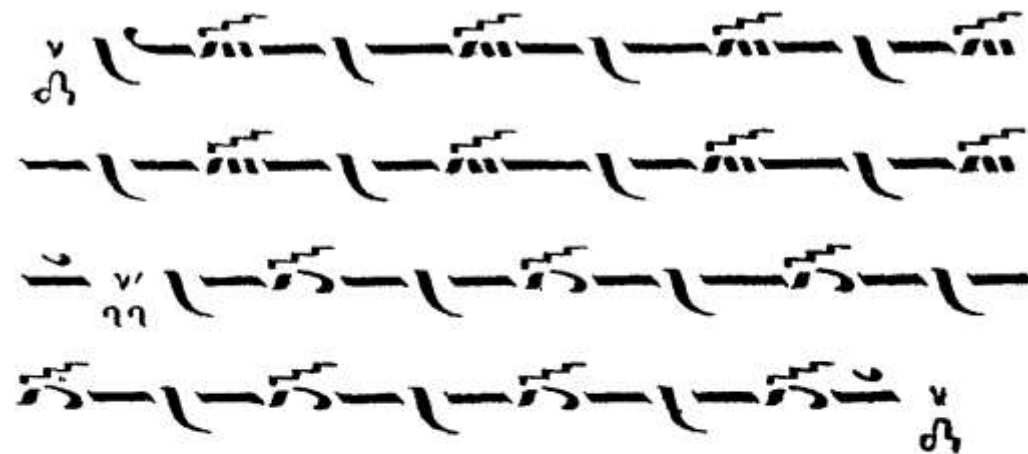
Упражнение XVI.

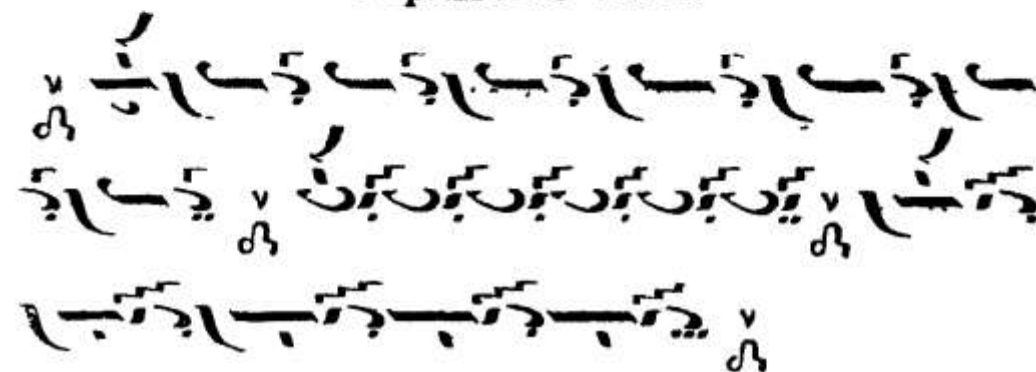
Упражнение XVII.

Упражнение XXVIII.

Упражнение XXIX.

Край на част I

В презентацията са използвани материали от:

Попмихајлов Никола, *Водич за појце кроз савремену неумску нотацију*,
Београд, 2007

Поптодоров, Манасий, *Кратък псалтикиет възкресник*
